

RAPORT ZBP

InfoKREDYT

OSZCZĘDZANIE
I KREDYTOWANIE
POLAKÓW

Edycja III, Sierpień 2018 r.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

Wprowadzenie

Szanowni Państwo,

w najnowszej edycji raportu InfoKredyt zestawiliśmy fakty i dane z badań nad oszczędnościami i kredytami gospodarstw domowych w Polsce. Nie ulega wątpliwości, że są to dwie najważniejsze kategorie produktów bankowych, których analiza pozwala na zarysowanie charakterystyki szeroko pojętej kondycji finansowej Polaków. W raporcie pochyliśmy się nad kluczowymi aspektami związanymi z oszczędnościami i kredytami klientów indywidualnych - preferencjami, tendencjami, ale także wiedzą finansową Polaków na temat tych produktów.

Nasza analiza jest tym bardziej aktualna, że na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu miesięcy obserwujemy wzrostową tendencję wskaźnika koniunktury bankowej, co oznacza rosnące zainteresowanie produktami bankowymi, w tym kredytami i lokatami. Obecnie odnotowywane wartości należą do jednych z najwyższych w ostatnich latach.

Celem raportu jest wskazanie pewnych tendencji oraz podejścia Polaków do oszczędzania i zaciągania kredytów, jak również systematyczne poszerzanie wiedzy w zakresie finansów. Edukacji dedykowany jest szczególnie ostatni rozdział raportu, zawierający poradnik wskazujący jak oszczędzać i czym się kierować przy zaciąganiu kredytu.

Liczymy na to, iż raport okaże się dla Państwa interesującym i będzie stanowić wartościowy punkt wyjścia do dalszej debaty. Serdecznie zapraszamy do lektury.

**Z poważaniem,
Związek Banków Polskich**

Na początek kilka liczb...

...O KREDYTACH

**672
mld zł**

wynosi
wartość
wszystkich
kredytów
Polaków
(Dane KNF)

**24
tys. zł**

wynosi
przeciętna
wartość nowo
udzielonych
kredytów
mieszkaniowych
(Dane Amron-Sarfin)

24%

kredytów
stanowią
kredyty
konsumpcyjne
(Dane KNF)

**Ponad
40,5%**

Polaków posiada
kredyt w banku,
a **ok. 14%**
gospodarstw
domowych
ma kredyt
mieszkaniowy
(Dane NBP)

**Do 45
miesięcy**

z 24 wzrósł
w ciągu ostatnich
5 lat średni
okres życia
kredytów
konsumenckich
(Dane BLK)

Dane na lipiec 2017 roku

...O OSZCZĘDNOŚCIACH

**761,3
mln zł**

wyniosła
wartość
depozytów
gospodarstw
domowych
(Dane KNF)

55%

oszczędności
Polaków
zgromadzona
i ulokowana jest
w depozytach
bieżących
i terminowych
(Dane NBP i KNF)

53%

Polaków
oszczędza
bez konkretnego
celu – „na wszelki
wypadek”,
„na czarną
godzinę”
(Dane ZBP)

60%

ankietowanych
bankowców
wskazuje,
iż ich klienci
oszczędzają
w sposób
nieregularny
(Dane ZBP)

50%

Polaków myśli
o oszczędzaniu
w perspektywie
dłuższej niż rok.
(Dane Raport
BGŻ Optima)

Dane na lipiec 2017 roku

Spis treści

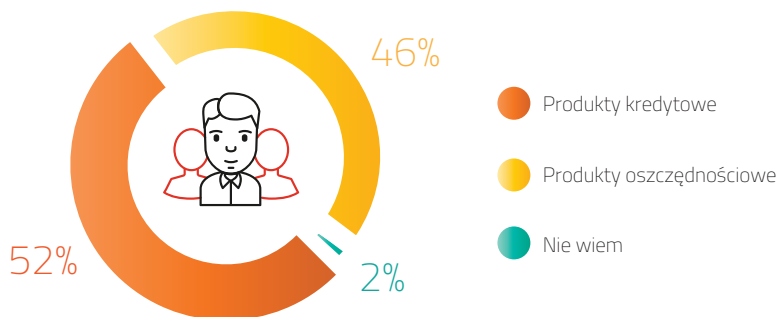
Wprowadzenie	3
Rozdział I	6
Rozdział II: 5 kluczowych faktów	9
Oszczędzamy krótkoterminowo, ale zadłużamy się długoterminowo	9
Pierwszy krok - edukacja ekonomiczna	10
Spontanicznie oszczędzamy i zaciągamy kredyty	13
Wzrastają nasze oszczędności, ale także zobowiązania.....	16
Oszczędzamy bez przyjemności wydajemy dla przyjemności	18
Rozdział III: Polska na tle Europy.....	21
Polacy preferują gotówkę.....	21
Wciąż mamy mało oszczędności	22
Skłonność Polaków do oszczędzania rośnie, ale mamy wiele do nadrobienia	23
Niski poziom zadłużenia Polaków	24
Rozdział IV: Poradnik.....	26
KREDYTY W 7 KROKACH	26
OSZCZĘDZANIE W 7 KROKACH	29

Rozdział 1: Kredyt i lokata – preferencje Polaków

Kredyt i lokata – preferencje Polaków

Kredyty i lokaty należą do podstawowych usług bankowych, z których najczęściej korzystają klienci banków. Jedne i drugie, rozsądnie stosowane stanowią ważny element życia gospodarczego pozwalając na zaspokajanie rozmaitych potrzeb przedsiębiorstw, instytucji, ale i przeciętnego Kowalskiego. Dzięki kredytom klienci potrzebujący finansowania na zakup dóbr czy usług mogą zaspokoić swoje potrzeby nie posiadając w danej chwili całości niezbędnych do tego środków. Lokaty pozwalają natomiast odłożyć pieniądze na później, tak aby w dalszej perspektywie móc przeznaczyć zgromadzone środki na wybrany cel.

 Które produkty wśród klientów banków cieszą się większą popularnością?

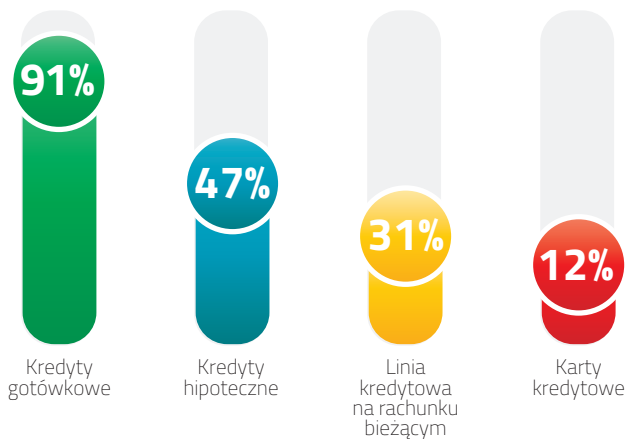

Źródło: Badanie Monitor Bankowy Czerwiec 2018

Badanie TNS Monitor Bankowy przeprowadzone w czerwcu 2018 roku na zlecenie Związku Banków Polskich wskazują, że produkty oszczędnościowe i kredytowe cieszą się podobną popularnością wśród klientów banków, choć nieco częściej interesuje ich pozyskanie środków na sfinansowanie potrzeb bieżących niż odkładanie i zaspokajanie ich z oszczędności.

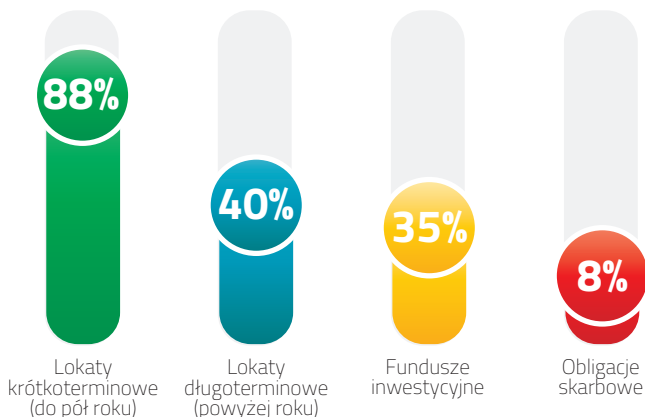
Sięgając po kredyt Polacy najczęściej wybierają perspektywę krótkoterminową. Aż 91% ankieterów bankowców zapytanych które produkty kredytowe są preferowane przez klientów wskazuje na kredyty gotówkowe o względnie krótkim horyzoncie czasowym. Za-

Jakie produkty kredytowe najczęściej rozpoznają klienci?

Źródło: Badanie Monitor Bankowy Czerwiec 2018

Jakie produkty oszczędnościowo-inwestycyjne najczęściej wybierają klienci?

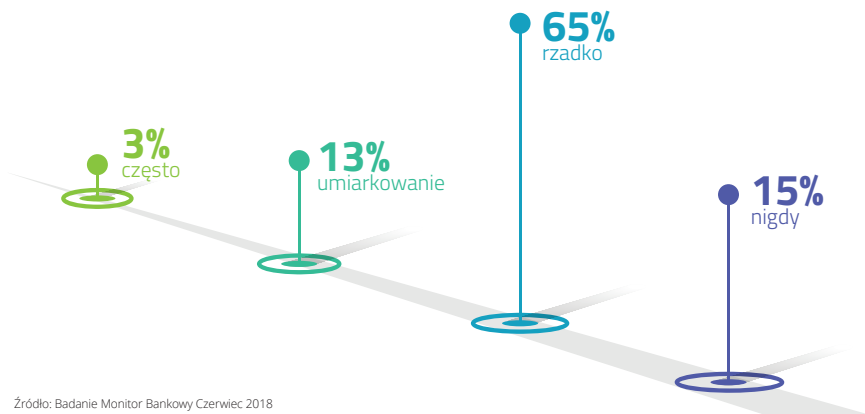
Źródło: Badanie Monitor Bankowy Czerwiec 2018

interesowanie drugim co do popularności produktem kredytowym – kredytem hipotecznym jest już niemalże dwukrotnie mniejsze – podkreśla 47% badanych.

Krótszy horyzont czasowy przyjmujemy również gdy myślimy o oszczędzaniu – najpopularniejszą formą oszczędności są lokaty krótkoterminowe. Na zainteresowanie nimi wskazuje aż 88% badanych. Jak wynika z deklaracji bankowców lokata krótkoterminowa

stanowi więc pierwszy wybór klientów. Drugie w rankingu, czyli lokaty długoterminowe cieszą się ponad dwukrotnie niższym zainteresowaniem – około 40% ankietowanych. Dane dotyczące zainteresowania kredytem i lokatą wskazują łącznie na to, iż Polacy myślą o swoich finansach głównie w krótkiej perspektywie, nie budując planów z kilku lub kilkunastoletnim wyprzedzeniem.

 Jak często klienci banków w trakcie rozmów wskazują zainteresowanie produktami inwestycyjnymi o wysokim stopniu ryzyka?

Źródło: Badanie Monitor Bankowy Czerwiec 2018

Badanie dotyczące tego na co zwracamy uwagę dostosowując produkt do naszych potrzeb sugerują, iż Polacy są ostrożnymi racjonalistami – głównym kryterium wyboru jest koszt obsługi kredytu oraz mechanizm jego działania. Jak wynika z odpowiedzi bankowców ponad połowa ich klientów uważa to za najważniejsze czynniki. Z kolei przy lokowaniu naszych oszczędności znacznie większą wagę przykładamy do poziomu ryzyka z jakim wiąże się produkt. Na tą zależność wskazuje 68% badanych. Z podobnym zainteresowaniem podchodzimy do kwestii zysków przez nie generowanych – zaznacza 65% badanych. W rezultacie przykładanie znacznej uwagi do zagrożeń sprawia, że Polacy bardzo rzadko wykazują zainteresowanie produktami oszczędnościowo-inwestycyjnymi o wysokim stopniu ryzyka takimi jak akcje, czy usługi rynku Forex. Aż 80% badanych bankowców podaje, że są o nie pytani rzadko lub wcale.

Rozdział II: 5 kluczowych faktów

Oszczędzamy krótkoterminowo, ale zadłużamy się długoterminowo

Polacy odkładają coraz więcej, jednak wciąż nie stawiają sobie długoterminowych celów związanych z efektywnym pomnażaniem oszczędności. Jak pokazuje raport *Polak Oszczędny 2017* zrealizowany przez BGŻ Optima blisko połowa ankietowanych jest zainteresowana wyłącznie krótkoterminowym oszczędzaniem – maksymalnie na okres roku. Aż 20% nie myśli o oszczę-

Blisko połowa ankietowanych jest zainteresowana krótkoterminowym oszczędzaniem – maksymalnie na okres do roku. W tym jedna piąta myśli o oszczędzaniu w perspektywie nie dłuższej, niż pół roku.

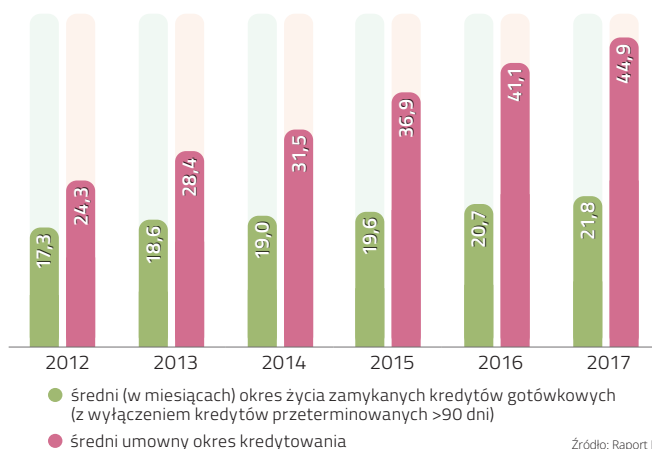
Tylko **co trzeci badany** jest zainteresowany oszczędzaniem z horyzontem dłuższym niż 3 lata.

Prawie **40 proc. respondentów** w ogóle nie oszczędza na emeryturę. Więcej niż co trzeci przeznacza na ten cel nie więcej, niż 10 proc. miesięcznych dochodów.

Bierne podejście do oszczędzania na emeryturę dotyczy wszystkich grup wiekowych.

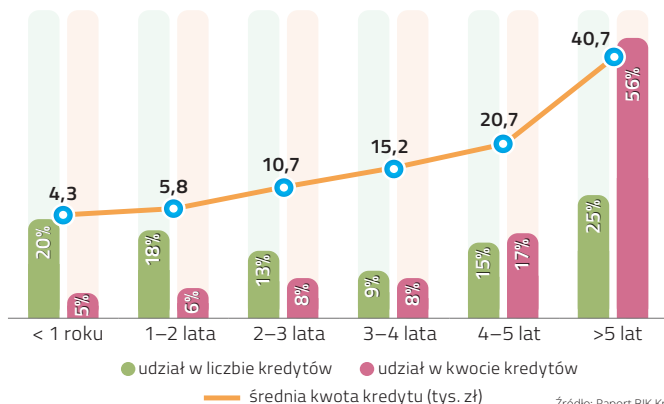
Źródło: Raport Polak Oszczędny 2017 BGŻ Optima

Średni okres życia kredytów gotówkowych – okres z umowy i faktyczny

Źródło: Raport BIK Kredyt Trendy 2017

 Struktura liczby kredytów gotówkowych udzielonych przez sektor bankowy w 2017 r. wg umownego okresu kredytowania oraz średnia kwota kredytu

dzaniu w perspektywie dłuższej, niż pół roku. Zamiast tego konsekwentnie odkładamy nasze oszczędności na rachunkach ROR lub krótkoterminowych lokatach. Kontrastuje to z faktem, iż pożyczamy na coraz dłuższe okresy. Dla przykładu w ciągu ostatnich 5 lat średni okres „życia” kredytów konsumenckich wzrósł o ponad półtora roku. Jak podaje Biuro Informacji Kredytowej obecnie wynosi on 45 miesięcy, w porównaniu do 24 miesięcy w 2012 roku. Znacznie łatwiej jest się nam zobowiązać do kilku lat spłacania rat kredytu, niż tego samego okresu regularnego oszczędzania.

Jak pokazują dane prawie 40% respondentów w ogóle nie oszczędza na emeryturę, a tylko co trzeci Polak jest zainteresowany oszczędzaniem dłuższym niż 3 lata.

Pierwszy krok – edukacja ekonomiczna

Na decyzje związane z naszymi finansami wpływa w dużej mierze poziom naszej wiedzy ekonomicznej. Mniejszej skłonności do pomnażania własnych oszczędności towarzyszy brak wiedzy jak to dobrze robić. Jak pokazują niezależne badania przeprowadzone przez Bank BGŻ, Polacy niechętnie sięgają po wiedzę z zakresu finansów. Ponad połowa zapytanych o przyczynę niechęci do inwestowania Polaków wskazuje brak wystarczającej wiedzy. Prawie 40% ankietowanych twierdzi natomiast, iż nie posiada odpowiedniej wielkości kapitału, by móc myśleć o inwestowaniu. Świadczy to o tym, iż pomimo tego, że gromadzimy coraz więcej środków, wciąż nie czujemy się z poziomem naszych oszczędności bezpiecznie.

52%

Dlaczego nie inwestujemy?

Nie mam wystarczającej wiedzy
i umiejętności, żeby inwestować

39%

Nie mam wystarczających
wolnych środków,
żeby inwestować

22%

Nie ma mi kto doradzić
jak inwestować

11%

Potencjalny zysk jest
w mojej ocenie zbyt niski,
żeby angażować się
w inwestowanie

6%

Nie ma dobrej
oferty inwestycyjnej
na rynku finansowym

3%

Inwestowanie
nie jest opłacalne

11%

Poniosłem straty
na inwestycji i nie chcę
popęlić ponownie
tego błędu

Źródło: Raport Polak Oszczędny 2017 BGŻ Optima

Dane OECD pokazują, że w Polsce jest najniższy poziom edukacji finansowej spośród badanych krajów. Nie mając wystarczającej wiedzy Polacy nie są zainteresowani produktami oszczędnościowo-inwestycyjnymi, co potwierdzają dane ZBP. Paradoksalnie badania Warszawskiego Instytutu Bankowości wskazują, że aż 45% z nas ocenia poziom swojej wiedzy finansowej jako zadowalający. Jedynie 17% Polaków przyznaje, że ich wiedza z zakresu finansów jest niewielka – częściej podkreślają to mieszkańcy wsi, niż dużych metropolii, jednak co do zasady problem dotyczy obydwu populacji.

Niski poziom wiedzy z zakresu finansów sprzyja również popularności korzystania z alternatywnych i ryzykownych źródeł wspomagania finansowego. Polacy chętnie biorą pożyczki w firmach pożyczkowych, których produkty kredytowe niekiedy należą do najdroższych na rynku. Jednocześnie maleje liczba klientów posiadających zadłużenie wyłącznie w sektorze bankowym. Decyzje o skorzystaniu z usług firm pożyczkowych podejmowane są niejednokrotnie bez szerszej wiedzy nt. kosztu takiego kredytu czy pożyczki. Niestety czasami służą one spłacie wcześniejszego zadłużenia. Szczególnie niepokojącym jest fakt, iż klienci sektora pożyczkowego to w 40% osoby młode, do 35 roku życia, a co czwarta osoba biorąca pożyczkę nie ukończyła 25 roku życia. Wielu z nich nie radzi sobie ze spłacaniem długów.

Jak Polacy oceniają swoją wiedzę finansową?

 45%

Polaków ocenia swoją wiedzę o finansach osobistych jako zadowalającą

 17%

Polaków uważa, że ich wiedza finansowa jest mała

 38%

mieszkańców wsi twierdzi, że ma dużą wiedzę o finansach

 57%

mieszkańców metropolii ocenia, że wie dużo o finansach

 72%

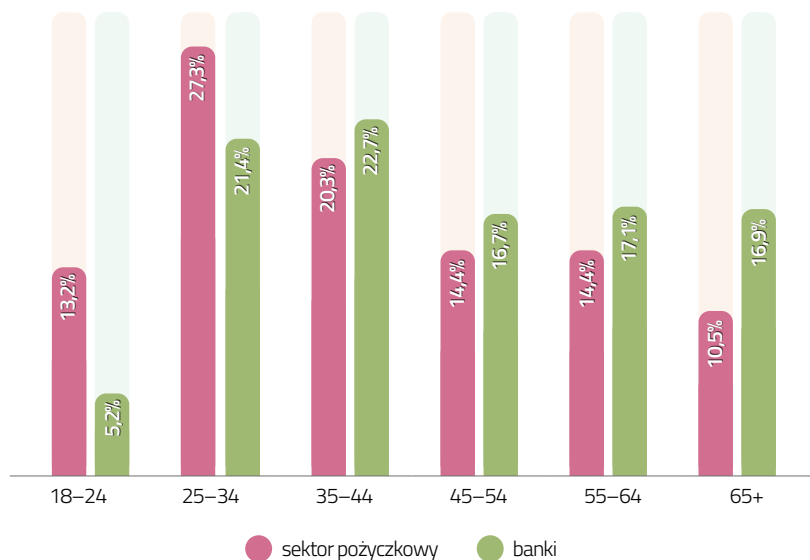
osób zarabiających powyżej 5000 zł netto deklaruje, że ma dużą wiedzę finansową

 23%

osób z wykształceniem podstawowym uważa, że ma dużą wiedzę o finansach

Źródło: badanie IBRIS dla Warszawskiego Instytutu Bankowości

Struktura wiekowa klientów obsługujących kredyty/pożyczki konsumpcyjne w końcu 2017 r.

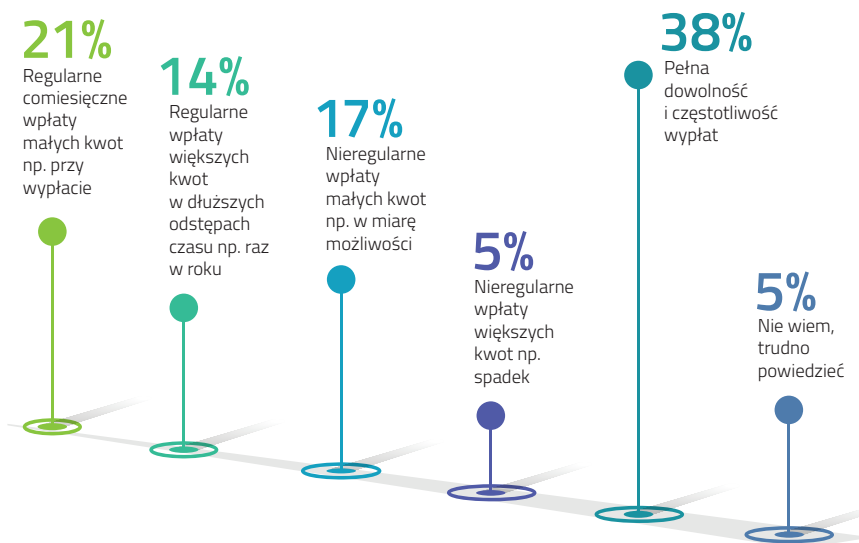

Źródło: Raport BIK Kredyt trendy 2017

Spontanicznie oszczędzamy i zaciągamy kredyty

Oszczędzanie nie stanowi dla Polaków nawyku, około 40% z nas odkłada pieniądze, które zostają im z miesięcznego budżetu lub które nieoczekiwanie otrzymują. W konsekwencji nie powiększamy naszych oszczędności regularnie, a jedynie od czasu do czasu. Z raportu Polak Oszczędny 2017 wynika, że jedynie co czwarta osoba w Polsce odkłada systematycznie według z góry ustalonych zasad. Pokazują to również najnowsze badania ZBP przeprowadzone w lipcu tego roku, w których bankowcy zapytani o częstotliwość odkładania pieniędzy przez ich klientów w 60% wskazuje, że są to wpłaty nieregularne. Aż 38% z nich podkreśla, iż istnieje pełna dowolność co do wysokości oraz częstości wpłat. Równocześnie jedynie 21% respondentów wskazuje, iż otrzymują comiesięczne regularne wpłaty małych kwot.

 Jaką częstotliwość oszczędzania preferują klienci?

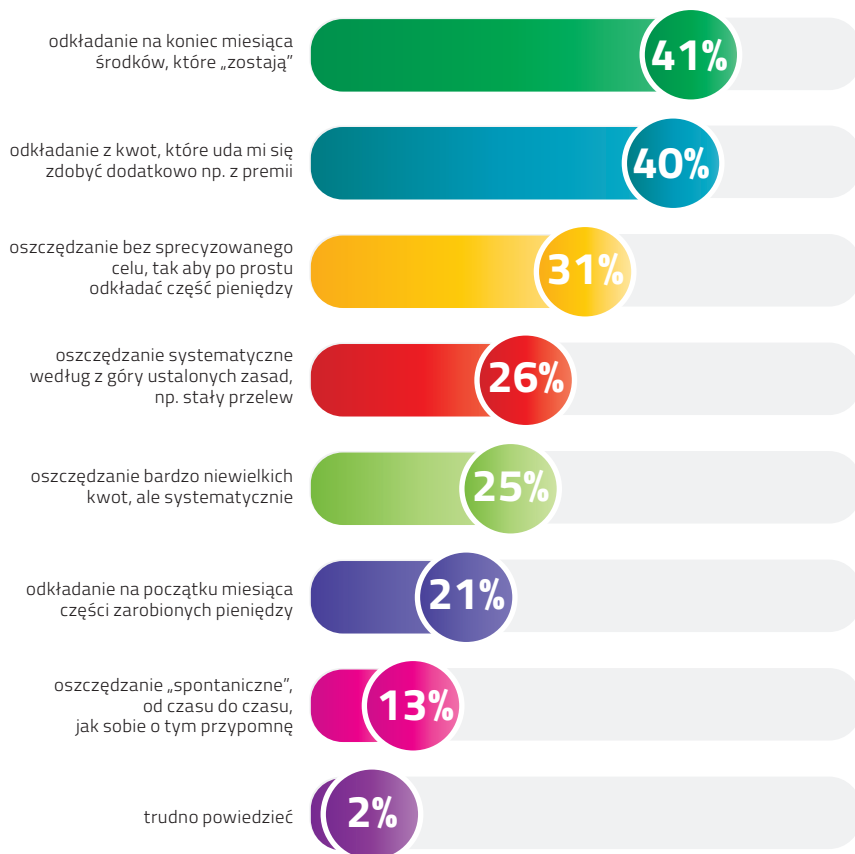

Źródło: Badania ZBP Monitor Bankowy Lipiec 2018

Jednocześnie rośnie zainteresowanie produktami oszczędnościowymi. Na stawiane w ramach najnowszych badań ZBP pytanie jak często w przeciągu ostatniego roku klienci banków pytali o produkty oszczędnościowe w porównaniu do lat poprzednich, niespełna 40% respondentów odpowiada, iż nieco częściej lub zdecydowanie częściej. Jeszcze bardziej wzrosło zainteresowanie produktami kredytowymi - wskazuje na to 56 % badanych. Świadczy to o większej aktywności ekonomicznej Polaków, a także o wzrastającym zaufa-

niu do instytucji finansowych. To pozytywny czynnik potwierdzający, iż coraz częściej decydujemy się na różnego rodzaju inwestycje, a ponadto zaczynamy myśleć jak efektywnie zagospodarować nasze oszczędności.

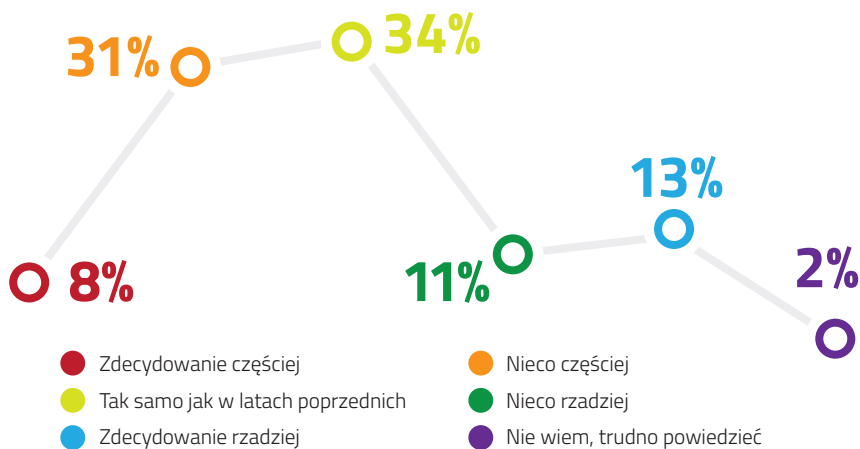
Sposoby gromadzenia oszczędności

Źródło: Raport Polak Oszczędny 2017 BGŻ Optima

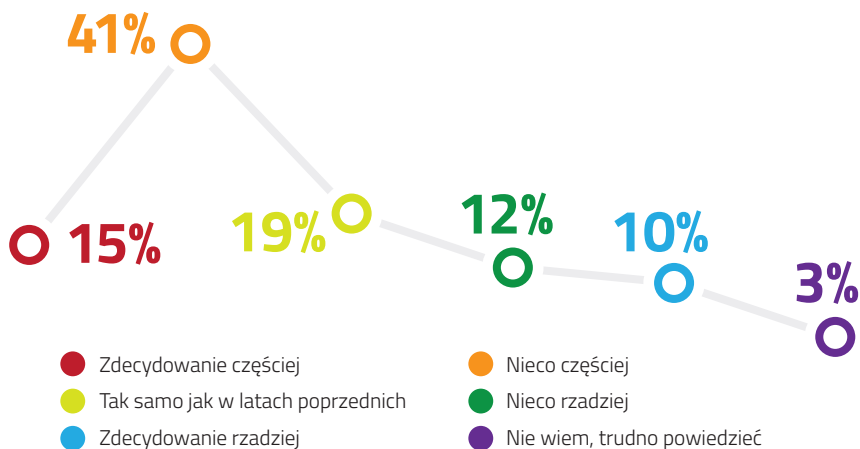
Na obraz poczyniań Polaków w zakresie finansów niekorzystnie wpływa rosnąca liczba zaciąganych pożyczek oraz wzrost liczby osób z zadłużeniem zarówno w bankach, jak i firmach pożyczkowych. Jak wynika z raportu Biura Informacji Kredytowej po dwóch latach od udzielenia ponad 12% pożyczek pozabankowych klasyfikowanych jest do kategorii opóźnionych o ponad 90 dni, podczas gdy w bankach do kategorii tej zaliczane jest 4,3% kredytów gotówkowych i 2,7% kredytów ratalnych.

 Jak często w ciągu ostatniego roku klienci pytali o **produkty oszczędnościowe** w porównaniu do lat poprzednich?

Źródło: Badania ZBP Monitor Bankowy Lipiec 2018

 Jak często w ciągu ostatniego roku klienci pytali o **produkty kredytowe** w porównaniu do lat poprzednich?

Źródło: Badania ZBP Monitor Bankowy Lipiec 2018

Wzrastają nasze oszczędności, ale także zobowiązania

Dochody Polaków wciąż wzrastają, a wraz z nimi rośnie nasza skłonność do oszczędzania. Jak wskazują dane OECD stopa oszczędności (czyli stosunek oszczędności do dochodów) w 2017 roku wyniosła w Polsce 1,82% i była najwyższą odnotowaną wartością od 2010 roku. Według prognoz w ciągu najbliższych dwóch lat ma ona wzrosnąć do 3,6%. Jednocześnie jak wskazują dane GUS, tzw. dochód do rozporządzenia gospodarstw domowych w 2017 roku wzrósł o 6,3%, co potwierdza tezę, iż wraz ze wzrostem naszych dochodów, wzrasta skłonność do oszczędzania.

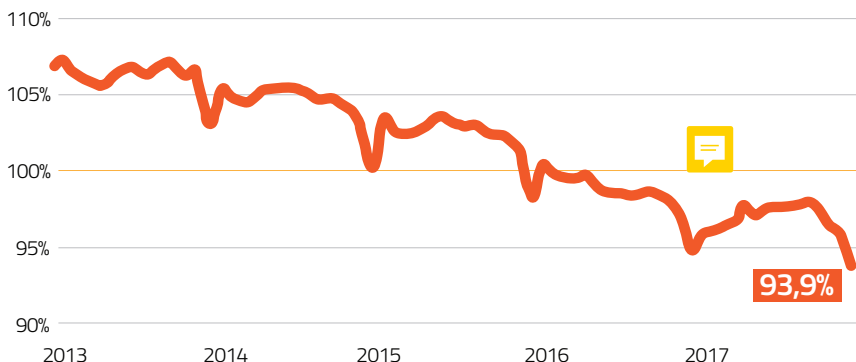
Z danych Komisji Nadzoru Finansowego wynika, iż Polacy posiadają w bankowych depozytach środki o łącznej wartości 767 mld zł. Patrząc jednak na oszczędności Polaków szerzej, łączna ich wartość znacznie przewyższa wartość depozytów. Wiele z zaoszczędzonych środków przeznaczanych jest bowiem na zakup nieruchomości, które stanowią dla wielu swoistą formę lokaty. Z kolei z przybliżonych szacunków portalu Analizy Online, który do wartości depozytów i gotówki w obiegu dodaje także m.in. wartość funduszy inwestycyjnych oraz OFE, wynika, że oszczędności gospodarstw domowych na koniec I kw. 2018 roku wyniosły 1 381 mld zł. Oznacza to, iż według szacunków w ciągu ostatnich 3 lat Polacy powiększyli wartość swoich oszczędności o ponad 250 mld zł.

Jak pokazuje struktura naszych oszczędności znaczna ich część (Okolo 55% – wg. danych KNF i NBP) zgromadzona i ulokowana jest w depozytach bieżących i terminowych. Wysoki udział niskooprocentowanych środków w ogóle oszczędności jest niestety stałym zjawiskiem.

Mniej niż oszczędności, pod względem wartości, Polacy mają kredytów – jak pokazuje KNF łączna wartość kredytów gospodarstw domowych w Polsce wynosi już 6 939 mld zł. Oznacza to, iż Polacy

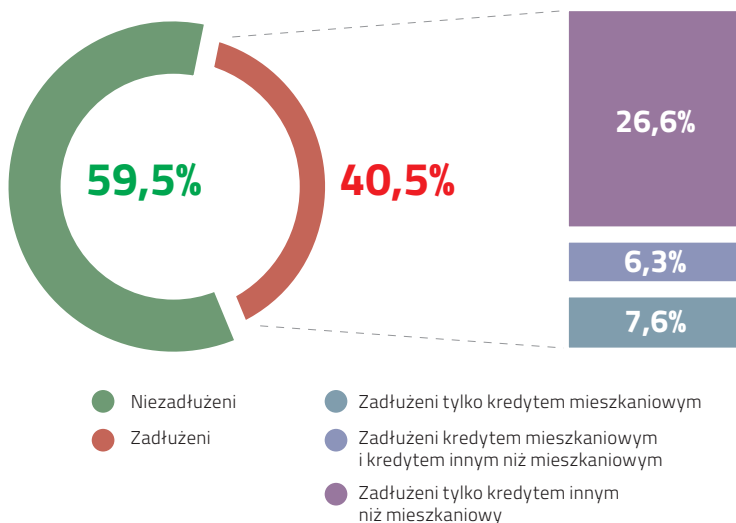
Relacja kredytów do depozytów

Źródło: Dane KNF

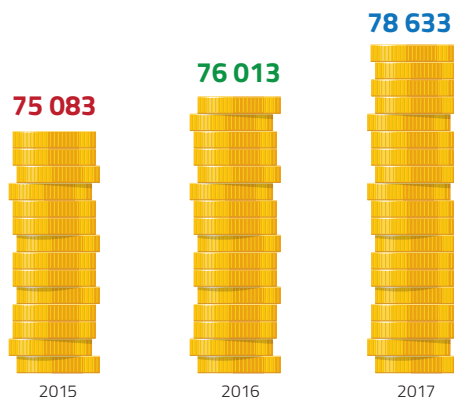
czy to, stosunek kredytów do depozytów systematycznie maleje i wynosi obecnie niespełna 10%. Znaczną większość kredytów (37 mld zł) stanowią kredyty mieszkaniowe. Jednocześnie dane NBP wskazują, że zadłużonych jest ponad 40,5% Polaków, a ok. 14% gospodarstw domowych ma kredyt mieszkaniowy.

 Odsetek zadłużonych gospodarstw domowych

Źródło: Dane NBP

 Kredyty konsumpcyjne (w mln zł) udzielone w latach 2015–2017

Źródło: Raport BIK Kredyt trendy 2017

Z danych wynika, iż wartość zaciąganych kredytów rośnie szybciej niż ich liczba, co oznacza, że Polacy zadłużają się na coraz to większe kwoty. Dane Biura Informacji Kredytowej podkreślają, iż w ostatnim roku liczba kredytów mieszkaniowych wzrosła o 4,9% natomiast ich wartość już o ponad 11%. Podobnie wygląda to w przypadku kredytów gotówkowych i ratalnych. W 2017 roku ich liczba wzrosła jedynie o 1% podczas gdy ich wartość zwiększyła się o 3,5%.

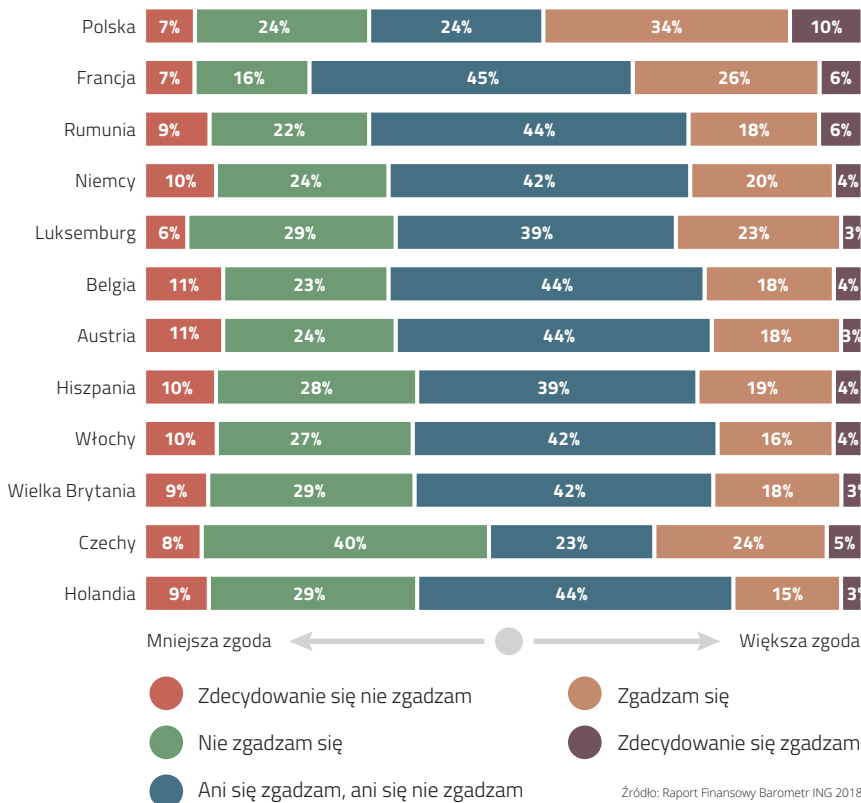
Oszczędzamy bez przyjemności ☹ wydajemy dla przyjemności ☺

Polacy traktują oszczędzanie jako przykrą konieczność, nie czerpią z gromadzenia środków satysfakcji. Jak wynika z raportu Finansowy Barometr ING w dłuższej perspektywie,

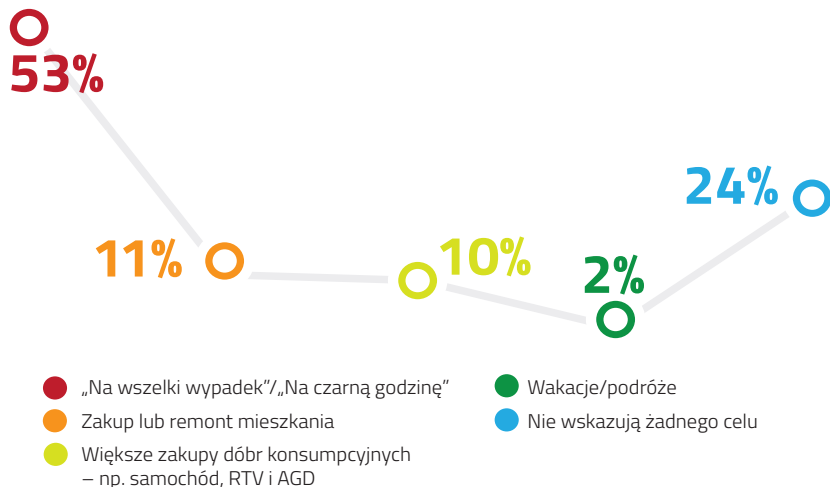

Oszczędzamy bez przyjemności.

W dłuższej perspektywie większą satysfakcję przynosi wydawanie niż oszczędzanie pieniędzy.

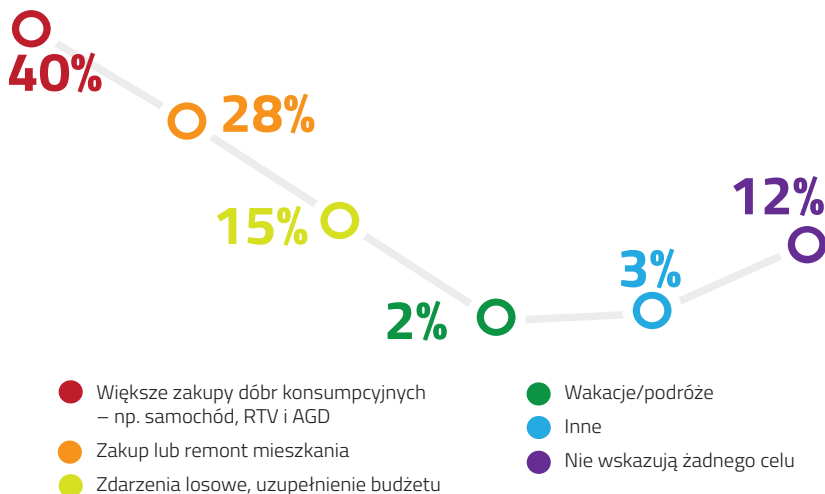

 Czy i jakie cele wskazują klienci przy wybieraniu produktu oszczędnościowego?

Źródło: Badania ZBP Monitor Bankowy Lipiec 2018

 Czy i jakie cele wskazują klienci przy wyborze kredytu gotówkowego?

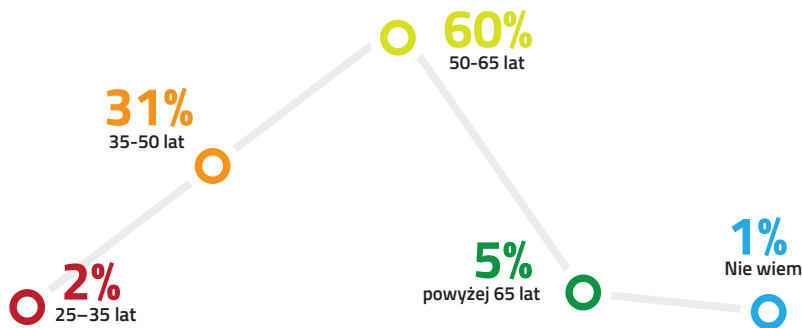
Źródło: Badania ZBP Monitor Bankowy Lipiec 2018

Polacy wolą wydawać, niż oszczędzać – ponad 40% ankietowanych zgadza się z tą tezą. W tej kwestii wyróżniamy się na tle Europy, której to obywatele zdecydowanie częściej wskazują, że nie tylko z wydawania potrafią czerpać satysfakcję.

Takie podejście do oszczędzania ma związek z celami motywującymi nas do oszczędzania lub zaciągania zobowiązań. Jak wskazują badania ZBP, aż 53% bankowców podkreśla, że ich klienci oszczędzają „na czarną godzinę”. 24 proc. zapytanych wskazuje, iż ich klienci nie posiadają żadnego celu, a podróże lub większe zakupy dóbr konsumpcyjnych to cel wskazywany jedynie przez 12% pytanych. Zatem nie czerpiemy przyjemności z oszczędzania ponieważ środki te w większości są przeznaczone na wypadek zajścia niespodziewanych okoliczności. Zupełnie inne motywacje kierują nami, gdy decydujemy się na zaciągnięcie kredytu. 40% ankietowanych wskazuje, że ich klienci biorą kredyt, aby zakupić np. samochód lub sprzęt RTV i AGD. Jedynie 15% klientów decyduje się na zaciągnięcie zobowiązania po to, aby uzupełnić budżet.

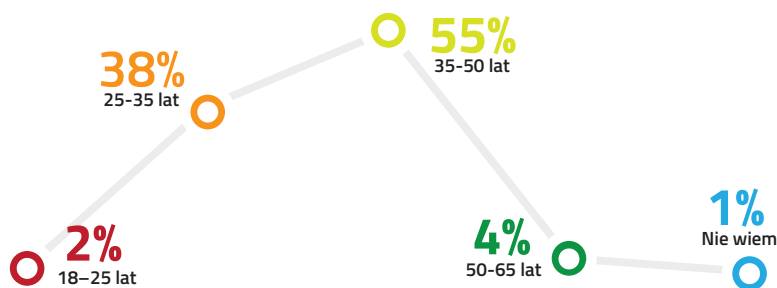
Jak pokazują dane, skłonność do oszczędzania wzrasta z wiekiem. W przeprowadzonych ankietach respondenci wskazują, iż osoby najbardziej zainteresowane produktami oszczędnościowymi to osoby w wieku 50-65 lat. Bankowcy odnotowują, że osoby młode (tj. 25-35 lat) to jedynie 2% spośród klientów korzystających z produktów oszczędnościowych. To zatrważająca statystyka, tym bardziej jeżeli porównamy ją z danymi co do wieku zaciągania kredytów. Jak podkreślają ankietowani, aż w 40% osoby zadłużające się to osoby poniżej 35 roku życia. Największą grupę biorącą kredyty (55%) stanowią natomiast osoby w wieku 35-50 lat.

W jakim wieku są najczęściej klienci korzystający z produktów oszczędnościowych?

Źródło: Badania ZBP Monitor Bankowy Lipiec 2018

 W jakim wieku są najczęściej klienci zaciągający kredyty?

Źródło: Badania ZBP Monitor Bankowy Lipiec 2018

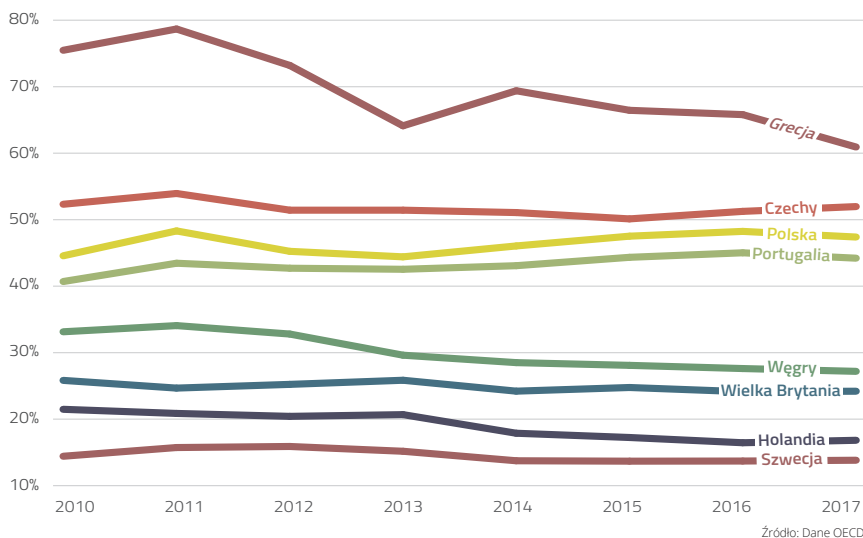
Na wzrost preferencji konsumpcyjnych wskazują dane NBP z których wynika, iż w ostatnich latach zdecydowanie wzrosła liczba kredytów konsumpcyjnych w porównaniu do liczby kredytów mieszkaniowych. Na przestrzeni ostatnich trzech lat tempo przyrostu kredytów konsumpcyjnych dla sektora niefinansowego znacząco przewyższało 5%, w ostatnim roku osiągając niespełna 7%. Dla porównania tempo wzrostu kredytów mieszkaniowych od kilku lat jest względnie stałe i wynosi około 3%.

Rozdział III: Polska na tle Europy

Polacy preferują gotówkę

Na tle innych krajów Europy Polacy wciąż wykazują stosunkowo duże przywiązanie do gotówki i depozytów, najniższej oprocentowanych, ale i najbezpieczniejszych form oszczędności. Według danych OECD ich łączny udział w statystycznym portfelu wynosi 47%. To bardzo dużo, w szczególności, gdy spojrzymy na kraje bardziej rozwinięte takie jak Szwecja, czy Holandia, w których udział gotówki i depozytów w oszczędnościach w ostatnim roku wyniósł odpowiednio 13,8% i 16,8%. Co ciekawe mniej gotówki w portfelach mają od nas także Węgrzy, którzy w tej postaci akumulują jedynie 27% oszczędności. Niestety, wysoki udział gotówki i depozytów w strukturze naszych oszczędności oznacza mniej środków możliwych do przeznaczenia na korzystniej oprocentowane formy oszczędzania takie, jak chociażby fundusze inwestycyjne, czy emerytalne.

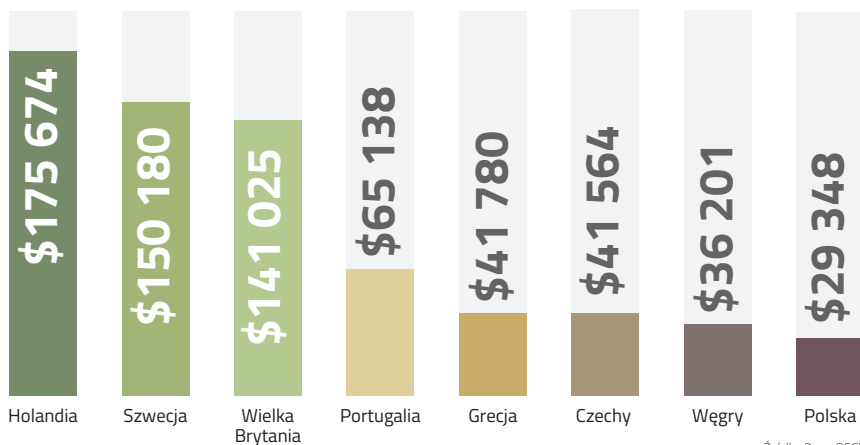
 Procentowy udział gotówki i depozytów w oszczędnościach

Wciąż mamy mało oszczędności

Nasze dochody wzrastają, a wraz z nimi nasze oszczędności, jednakże, ich wartość w przeliczeniu na jedną osobę wciąż jest relatywnie niewielka. Według danych OECD,

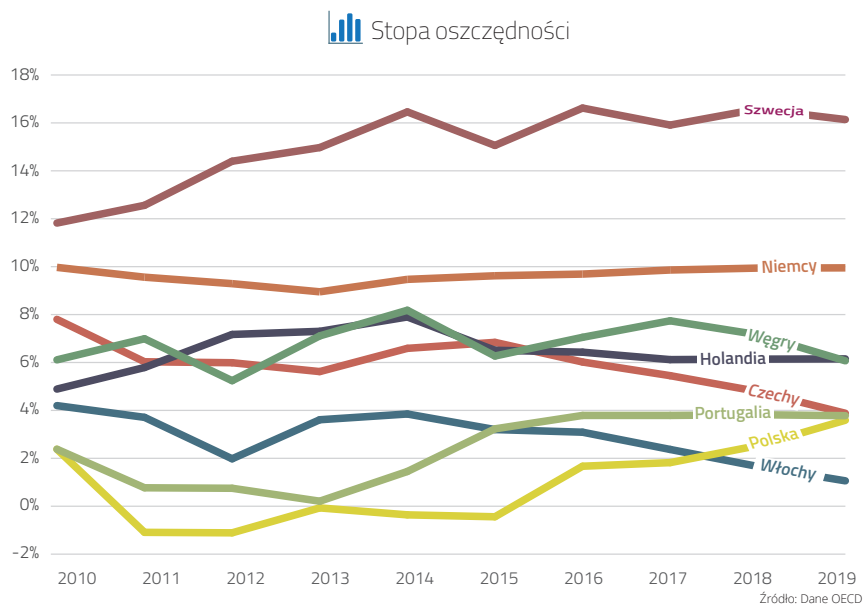
 Oszczędności per Capita

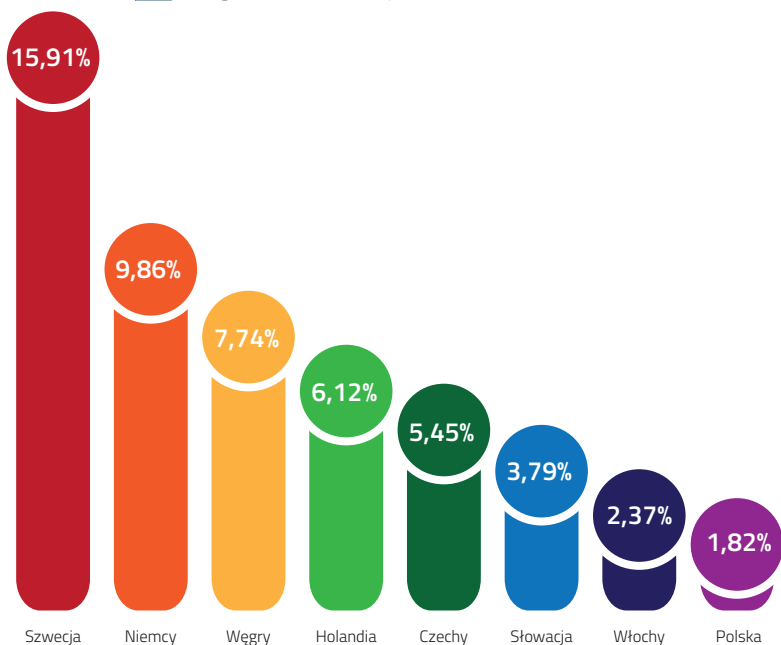

która w swoich szacunkach uwzględnia także wartość aktywów na rynku kapitałowym, oszczędności przypadające na jednego obywatela wynoszą obecnie ponad 29 tysięcy dolarów. Oznacza to, iż na przestrzeni ostatnich 8 lat poziom oszczędności zwiększył się w Polsce o około 70%. Wzrost ten jest jednym z najwyższych obserwowanych w Europie. W tym samym czasie Holendrzy pomnożyli swoje oszczędności o około 44%, a Szwedzi o 51%, czyli o około 20 punktów procentowych mniej niż Polacy. Patrząc jednak pod względem wartości zgromadzonych środków wciąż daleko nam do zamożniejszych krajów Europy zachodniej. Dla porównania na jednego Holendra przypada 175,7 tys., Szweda 150 tys., a Brytyjczyka 141 tys. dolarów oszczędności, czyli ponad czterokrotnie więcej niż na obywatela Polski. Więcej oszczędności per capita mają od nas także Czesi, Węgrzy, czy nawet Grecy - odpowiednio 41,5 tys., 36,2 tys., 41,8 tys. dolarów.

Sklonność Polaków do oszczędzania rośnie, ale mamy wiele do nadrobienia

Na przestrzeni ostatnich 3 lat stopa oszczędności wzrosła o niespełna 2% , a prognozy OECD wskazują, że w tym roku wynieść ma ponad 2,5%. W ciągu najbliższych dwóch

 Prognozowana Stopa Oszczędności w 2017

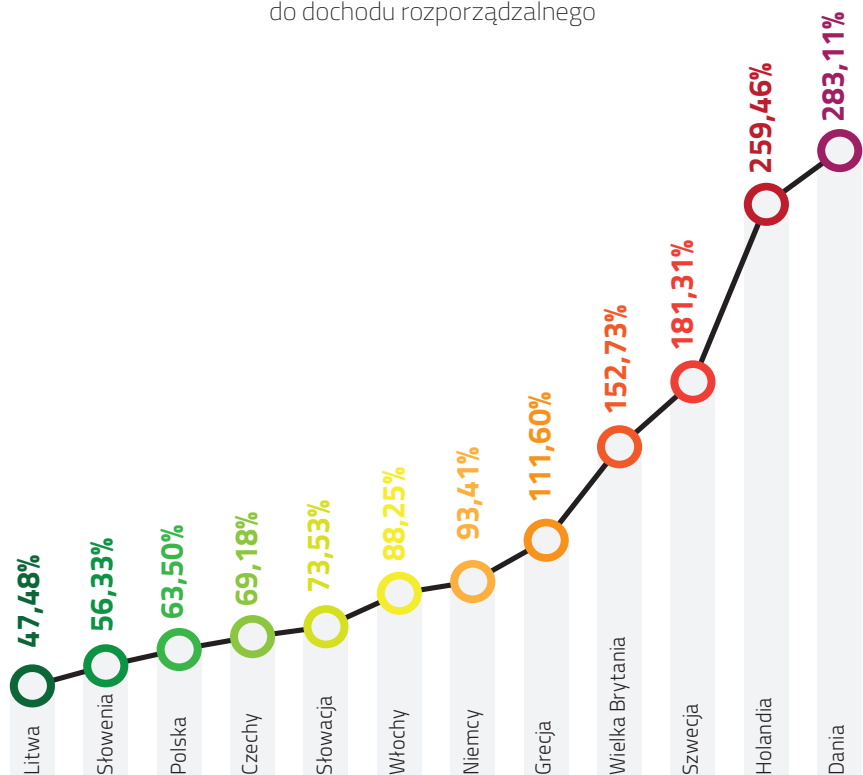
Źródło: Dane OECD

lat Polska może osiągnąć wartość zbliżoną do krajów takich jak Czechy i Słowacja (przy utrzymaniu się ich spadkowego trendu). Obecnie Czesi tak jak i większość Europy oszczędzają, więcej niż Polacy. W 2017 roku ich stopa oszczędności wynosiła 5,5%, czyli o ponad 3,6 p.p. więcej niż Polaków. Jednocześnie daleko nam do czołówki, stopa oszczędności Niemców od lat waha się w granicach 10%, a Szwedów nawet około 16%.

Niski poziom zadłużenia Polaków

W stosunku do naszych dochodów, nasze zadłużenie wciąż jest relatywnie niskie. Z szacunków OECD wynika, iż wartość naszych zobowiązań stanowi 63,5% naszych dochodów, podczas gdy w krajach wysoko rozwiniętych takich jak Holandia, czy Dania wskaźnik ten znacząco przekracza 250%. Oznacza to że przeciętnie nie zadłużamy się ponad nasz stan. Z drugiej jednak strony może to również oznaczać, iż Polacy nie czują się na tyle bezpiecznie materialnie, albo nie są na tyle wyedukowani

 Zadłużenie gospodarstw domowych w stosunku do dochodu rozporządzalnego

*dane na 2016 rok

Źródło Dane OECD

z punktu widzenia finansowego, aby móc sobie pozwolić na zaciąganie większych zobowiązań. Warto zauważyć, iż jeśli by analizować tę kwestię jedynie w zakresie depozytów i kredytów w sektorze bankowym to wg. danych KNF stosunek kredytów do depozytów wynosi niespełna 94%.

Rozdział IV: Poradnik

KREDYTY W 7 KROKACH

- 1. Zawsze upewnij się, że dobrze rozumiesz mechanizm działania produktu kredytowego na który się decydujesz.** Jeśli go nie rozumiesz poproś pracownika banku o ponowne wyjaśnienie.

Jeśli po rozmowie z pracownikiem banku oferowany przez niego produkt jest dla ciebie niezrozumiały lub zbyt skomplikowany nie decyduj się na ten typ kredytu.

- 2. Przed decyzją o zaciągnięciu kredytu, starannie przeanalizuj ofertę produktów kredytowych dostępną na rynku finansowym. Wybierz taki produkt, który najlepiej odpowiada twoim aktualnym potrzebom.**

Wysokość oprocentowania kredytów jest różna, a każdy z produktów ma szereg specyficznych korzyści, które należy rozważyć decydując się na jego wybór.

- ▶ **Karty kredytowe** – oferują najczęściej od 40-60 dni bezpłatnego kredytowania wydatków. Przy umiejętnym wykorzystywaniu, możliwe jest ograniczenie kosztów związanych z kredytowaniem swoich wydatków
- ▶ **Zadłużenie w limicie konta** – posiadanie go pozwala w wygodny sposób rozszerzyć (zabezpieczyć) swoje możliwości finansowe np. w przypadku wystąpienia nieprzewidzianych wydatków przed wpływieniem pensji na konto.
- ▶ **Kredyt konsumpcyjny** – pozwala klientom na rozłożenie większych wydatków na dogodne raty, najczęściej o oprocentowaniu korzystniejszym od tego oferowanego przy wykorzystaniu zadłużenia w limicie konta czy karty kredytowej po okresie bez-odsetkowym.

- 3. Przed zaciągnięciem kredytu lub pożyczki pamiętajmy by dokładnie przeanalizować wszystkie koszty oferowanego produktu**

- ▶ Całkowity koszt kredytu określa nam wskaźnik RRSO – im wskaźnik jest wyższy (jest określony w procentach) tym kredyt jest droższy.
- ▶ Kredyty w bankach mimo, że wiążą się z dodatkową procedurą, w tym badaniem naszej zdolności i historii kredytowej, zazwyczaj są zdecydowanie tańsze niż kredyty udzielane w pozabankowych firmach pożyczkowych.

- ▶ Pamiętajmy, szybki kredyt lub pożyczka nie zawsze oznacza, że są to produkty tanie. Poniżej przedstawiamy przykładowe RRSO określone na podstawie ofert kilku banków i kilku firm pożyczkowych.

Kredyt 3 000 złotych udzielony na 3 miesiące	
Koszt kredytu banki	RRSO 12,5 proc
Całkowita kwota do zapłaty	3060

Pożyczka 3 000 złotych udzielona na 3 miesiące	
Firmy pożyczkowe	RRSO 430 proc.
Całkowita kwota do zapłaty	3950

ZAPAMIĘTAJ:

- ▶ Rzeczywista roczna stopa oprocentowania kredytu (zwana także RRSO) uwzględnia wszystkie koszty związane z zaciągnięciem kredytu.
- ▶ Nominalna stopa oprocentowania kredytu nie zawiera wszystkich kosztów kredytu. Nominalna stopa to bowiem koszt po którym bank pożycza pieniądze (w Polsce jest to stopa WIBOR) + marża, którą bank pobiera od nas za udzielenie kredytu.

$$\text{STOPA NOMINALNA} = \text{WIBOR (uśrednione oprocentowanie na rynku międzybankowym)} + \text{MARŻA BANKU (opłata za udzielenie nam kredytu)}$$

$$\text{RRSO} = \text{WIBOR (uśrednione oprocentowanie na rynku międzybankowym)} + \text{MARŻA BANKU (opłata za udzielenie nam kredytu)} + \text{WSZYSTKIE DODATKOWE KOSZTY KREDYTU (ubezpieczenia, opłaty za usługi dodatkowe, opłata za rozpatrzenie wniosku, wahanie wartości pieniądza w czasie i okres spłaty)}$$

4. Pamiętaj o systematycznym budowaniu swojej historii (wiarygodności) kredytowej

- ▶ Terminowo opłacaj swoje podstawowe zobowiązania kredytowe (czynsz za mieszkanie, telefon, telewizja, internet etc.)

- ▶ Staraj się nie doprowadzać do powstania zaległości finansowych, które mogą skutkować obniżeniem scoringu kredytowego i późniejszymi problemami przy zaciąganiu kolejnych kredytów

5. Staraj się nie zaciągać nowych długów na spłatę starych. W ostateczności – skonsoliduj wszystkie swoje długi w jeden kredyt i regularnie go spłacaj.

- ▶ Unikaj wypłat gotówki z karty kredytowej, aby spłacić saldo innej karty. Nie stosuj takiej metody, bo w rzeczywistości nie spłacasz żadnego ze swoich zadłużeń, a narażasz się tylko na większe koszty odsetek.

6. Gdy wysokość zobowiązań zaczyna Cię niepokoić zacznij wdrażać działania naprawcze.

- ▶ Dokonuj zakupów w sposób przemyślany - dotyczy to zarówno dużych, jak i małych zakupów
- ▶ Ułóż plan dokonując analizy swoich wydatków i dochodów. Odejmij od dochodów wszystkie stałe koszty i oblicz jaką kwotę możesz wydać dziennie na bieżące wydatki, aby starczyło Ci do kolejnej wypłaty.
- ▶ Określ priorytety - ustal które wydatki są niezbędne, a z których możesz zrezygnować (lub ograniczyć).
- ▶ Powiedz rodzinie o tym, iż Twoje finanse przeżywają obecnie trudniejszy okres. Wsparcie bliskich zmniejszy stres oraz da pozytywną motywację do spłaty zobowiązań.
- ▶ Skonsoliduj posiadane kredyty i pożyczki, co pozwoli obniżyć oprocentowanie (a co za tym idzie wysokość miesięcznej raty)

7. Monitoruj czynniki, które wpływają na wysokość Twoich comiesięcznych zobowiązań finansowych (np. wysokość stóp procentowych).

- ▶ Miej świadomość, iż wysokość twojej comiesięcznej raty za kredyt może znacząco wzrosnąć w wyniku zmiany sytuacji na rynkach finansowych np. zmiana wysokości stóp procentowych, które determinują wysokość oprocentowania kredytowego.
- ▶ Zastanów się, czy Twój budżet jest przygotowany na taką ewentualność. Jeśli nie, już dziś ogranicz swoje wydatki, by szybciej spłacić swoje zobowiązania kredytowe.

OSZCZĘDZANIE W 7 KROKACH

1. Budowanie swoich oszczędności zacznij od dobrego planu. Zastanów się jaką pulę środków możesz przeznaczyć na comiesięczne oszczędzanie.

- ▶ Zastanów się ile środków z Twoich aktualnych przychodów możesz przeznaczyć na oszczędności np. stosując prosty wzór: $\text{Oszczędności} = \text{przychód} - (\text{koszty stałe} + \text{niezbędne wydatki})$

2. Rozważ zarządzanie swoim budżetem wspólnie z drugą połówką – wspólnie planujcie Wasze wydatki i oszczędności

- ▶ Ponad 80% Polaków uważa także, iż wspólne planowanie finansów korzystnie wpływa na stan ich domowego budżetu.

3. Zastanów się nad swoją najbliższą przyszłością. Pomyśl na co może przydać Ci się dodatkowa rezerwa finansowa i świadomie ją buduj.

- ▶ Zabezpiecz pulę środków na wydatki nieregularne (np. zakup podręczników szkolnych dla dzieci, prezenty okolicznościowe etc.). Dzięki temu będziesz mógł świadomie i ze środków własnych finansować tego typu wydatki, bez konieczności zaciągania niepotrzebnych kredytów.
- ▶ Zabezpiecz środki na nieplanowane / awaryjne wydatki (np. na naprawę zepsutej pralki, czy naprawę samochodu). W ten sposób twój „regularny” budżet będzie bardziej uodporniony na wypadki losowe.

4. Pomyśl o swojej przyszłości także w dłuższej perspektywie. Zastanów się jakie wydatki będą Cię czekały na przestrzeni najbliższych kilkunastu lat

- ▶ Pomyśl o założeniu funduszu remontowego. Dzięki systematycznym wpłatom, bez większego wysiłku uda Ci się sfinansować przyszły remont.
- ▶ Nadprogramowe środki możesz przeznaczyć także na specjalny fundusz (lokatę) poświęconą edukacji swoich dzieci.

5. Już dziś zadbaj także o komfortowe życie na emeryturze. Pamiętaj, aby myślenie o oszczędzaniu na ten cel zacząć jak najwcześniej.

- ▶ Budując swoje oszczędności pamiętaj, iż wg. danych GUS koszty życia (opłaty stałe, żywienia, usługi) rosną każdego roku w sposób szybszy od naszych zarobków.
- ▶ Ceny za niektóre koszty stałe na przestrzeni ostatnich 10 lat znacząco wzrosły (przykładowo wg. analizy rynekpierwotny.pl cena za zimną wodę od 80% – 90%, za ciepłą

wodę od 45-60%, za energię elektryczną o 40%-60% etc.). Należy spodziewać się także, iż trend ten będzie się utrzymywał w kolejnych latach.

- ▶ Warto już dziś budować swój kapitał finansowy, tak by móc spokojnie cieszyć się nim na emeryturze tj. okresie w którym nie będziemy mieli tak dużego wpływu na wysokość naszych dochodów jak dziś.

6. Decydując się na skorzystanie z produktów inwestycyjnych oferowanych przez rynek finansowy, upewnij się, że rozumiesz mechanizm ich działania koncentrując się na 3 kluczowych elementach – korzyściach, kosztach i ryzyku.

- ▶ Korzyści – uprawnienia i zyski jakie daje Ci dana forma oszczędności. W przypadku akcji może to być prawo do dywidendy, a w przypadku lokat prawo do wcześniejszego wypłacenia środków
- ▶ Koszty – mogą być związane z prowizją, marżą lub innymi opłatami. W przypadku funduszy inwestycyjnych może to być np. opłata za zarządzanie, która jest naliczana od wysokości Twoich aktywów. Sprawdź dokładnie jakie koszty wchodzi w skład danego produktu i jak będą się one zmieniać w czasie
- ▶ Ryzyko inwestycyjne – wiąże się z każdą formą oszczędności. Nawet trzymając gotówkę w domu narażasz się na utratę jej wartości poprzez inflację. Pamiętaj, by przy wyborze określonego produktu zrobić analizę wszelkich zagrożeń oraz poświęcić czas, by je dobrze zrozumieć.

7. Poniżej przykładowe produkty inwestycyjno-oszczędnościowe dostępne na polskim rynku finansowym.

- ▶ Lokaty – Otrzymywane z jej tytułu odsetki zależą głównie od stóp procentowych wyznaczanych przez Radę Polityki Pieniężnej. Obecne stopy procentowe są niskie, przez co również odsetki z lokat są niewielkie
- ▶ Obligacje Skarbowe – są emitowane przez rząd danego kraju. W zależności od ryzyka związanego z wypłacalnością danego państwa, obligacje różnią się między sobą poziomem należnych odsetek.
- ▶ Obligacje korporacyjne – są to obligacje emitowane przez przedsiębiorstwa.
- ▶ Fundusze inwestycyjne – to forma wspólnego inwestowania, korzystająca z efektu skali (więcej uczestników – bardziej zróżnicowany portfel).
- ▶ Akcje spółek giełdowych – papiery wartościowe reprezentujące udział w danej spółce.

Program „Bankowcy dla Edukacji”

Założenia

Program Sektorowy „Bankowcy dla Edukacji” (BdE), uruchomiony w połowie 2016 r., jest odpowiedzią sektora bankowego na realne potrzeby edukacji finansowej społeczeństwa oraz wyzwania rozwojowe kraju. Za priorytetowe uznano m.in.:

- ▶ upowszechnianie wiedzy ekonomicznej
- ▶ podejmowanie działań na rzecz eliminacji zjawiska wykluczenia finansowego
- ▶ wspieranie budowy pozytywnego wizerunku sektora finansowego
- ▶ działania na rzecz podnoszenia poziomu kwalifikacji zawodowych kadr bankowych.

Edukacja ekonomiczna – wspólne zadanie

W zależności od wieku nasze potrzeby się zmieniają i wymagają różnej wiedzy i umiejętności. Dlatego też w realizacji Programu BdE przyjęto założenia stopniowego docierania do priorytetowych grup wiekowych i budowania długoterminowych relacji z instytucjami mogącymi wspierać te działania.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

WIĘCEJ INFORMACJI

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

dr Przemysław Barbrich

Doktor nauk ekonomicznych,
wykładowca akademicki,
dziennikarz radiowy i telewizyjny.
Dyrektor Zespołu Public Relations ZBP.
tel. (0-22) 48 68 121
przemyslaw.barbrich@zbp.pl

Paweł Minkina

Ukończył studia doktoranckie
na wydziale prawa. Doradca Zarządu ZBP.
tel. (0-22) 48 68 153
pawel.minkina@zbp.pl

Michał Polak

Doktorant na Wydziale Dziennikarstwa,
Informacji i Bibliologii UW. Koordynator
ds. komunikacji programów edukacyjnych
tel. (0-22) 48 68 119
michal.polak@zbp.pl

